

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. V. Vtrum Angeli secreta cordium, & mysteria gratiæ, naturaliter
cognoscere possint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

scire non potuit naturaliter. Ex quo patet falsum A ac ruinosum esse fundamentum Vazquezii.

ARTICULUS V.

Verum Angeli secreta cordium, & mysteria gratiae, naturaliter cognoscere possint?

§. I.

Prima pars quaesiti resolvitur.

100. Dico primò : Angeli non possunt per vires suæ naturæ, & feclusâ Dei revelatione, aut speciali directione cogitantis, secreta cordium, seu humanæ aut angelicæ mentis cogitationes & affectus certò cognoscere. Ita D. Thomas hic art. 4. & communiter Theologi contra Durandum in 2. dist. 8. quæst. 5. docentem Angelos posse naturaliter cognoscere cogitationes & affectus mentis præsentis, non tamen futuros. Cui sententiæ favent Henricus & Hervæus, existimantes Angelos posse naturaliter cognoscere cogitationes cordium, quantum ad substantiam, quamvis ipsas non possint cognoscere, quantum ad modum, seu quantum ad ordinem, & terminationem quam dicunt ad tale objectum, aut talem finem in particulari.

101. Probatur primò conclusio ex illis locis Scripturæ, in quibus tanquam singulare Dei attributum refertur, quòd ipse est inspector seu scrutator humanorum cordium, 1. Regum 16. Homo videt ea quæ parent : Dominus autem intuetur cor. 2. Paralip. 6. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Et Jeremiæ 17. Præsumptum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscat illud ? Ego Dominus scrutans corda & renes. Quæ verba exponens D. Hieronymus ait : Hinc id scimus quòd nullus scit cogitationes hominum, nisi solus Deus.

102. Respondet Durandus, id verum esse de cogitationibus hominum futuris, non tamen de præsentibus.

Sed contra : Scriptura hæc duo distinguit in Deo, & ut diversa attributa illi propria laudat, nempe esse præscium futurorum, & esse inspectorem cordium : primum quidem Isaiæ 42. & aliis locis articulo præcedenti citatis : alterum verò Actuum 1. Psalmo 7. & aliis locis, quæ jam retulimus. Hinc Tertullianus libro 5. contra Marcionem cap. 15. ut ostendat Deum Marcionis non esse verum Deum, provocat illum ut & futura prænuntiet, & occulta cordis revelet. At si solum esset proprium Deo cognoscere consilia cordium futura, & si Angeli possent videre cogitationes & affectus quos actu homo habet & format in mente, hæc duo non essent diversa; unum enim includeretur in alio, ut patet : Ergo Scriptura locis citatis docet esse proprium Deo cognoscere cogitationes & consilia quæ homo actu habet in corde. Unde Isidorus Pelusiotæ libro 3. Epist. 156. Ea quæ cogitatione voluntur (inquit) minime Diabolo cognita sunt. Hoc enim diuine duntaxat potentie, quæ corda nostra sigillatim spaxit, peculiare est.

103. Secundo probatur conclusio. Scriptura & SS. Patres probant Christum fuisse verum Deum, ex eo quòd internas mentis cogitationes cognoverit : At si cognoscere secreta cordium, non esset actio Deo propria, & posset alteri quam Deo, nempe ipsi Dæmoni, naturaliter convenire, non bene ex ea inferretur Christum esse Deum: Ergo

cognoscere secreta cordium, est actio Deo propria, & nulli creaturæ humane vel angelicæ potest naturaliter competere. Minor & Consequenter patet. Major autem probatur ex Joann. meripsum aliquibus qui in ipsum se credere profitebantur, quia eorum corda à se aliena esse cognoscebat: ex quo infert Evangelista, in hac sententia testimonium perhibere de homine; ipse enim scribit quòd esset in homine. Laudatur etiam in Evangelio Nathaniel, quòd ex eodem indicio agnoverit Christi Divinitatem. Noverat enim (inquit Cyrillus Alexandrinus) solum Deum scrutatorem esse cordium, nec uni alteri mentem hominis patere. Item Chrysostomus serm. 50. dicit Pharisæo, cujus cor Christus cognoverat: Cape eius divinitatis mysterium. Audi eum peccatoris tui penetrasse secretum. Aspice eum ad cogitationum tuarum latebras pervenisse. Intellige eum cordis tui tacita nudare consilia. Et serm. 94. Dum Pharisæi cordis patefecerunt arcana, ipsi fuisse totius Prophetiæ demonstravit auctorem. Eodem argumento utitur Hieronymus in cap. 17. Jeremiæ, ubi ex illo Lucæ 11. Vt videt lesu cogitationes eorum, sic ratiocinatur. Nullus potest videre cogitationes eorum, nisi solus Deus: Ergo Christus est Deus.

104. Tertio suaderi potest conclusio ex aliis Scripturæ locis, in quibus ex prophetia, & cogitatione cogitationum cordis, probatur Deum habitare in mentibus eorum hominum qui eas cognoscunt; quòd non esset necessarium, nec bene colligeretur, si alius quam Deus posset revelare corda hominum. Sic 1. ad Corinth. 14. Petrus ait, quòd si quis Gentilis in cætum Christianorum intret (loquitur Apostolus de suo tempore in quo fere omnes propheteabant) convincatur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, & occulta cordis eius manifesta fiunt, & ita cadens in faciem, adorabit Deum, pronuncians quòd verè Deus in vultu suo, quia scilicet manifestatis occulta cordis humani, quòd nemo potest facere nisi Deus.

Quarto probatur conclusio hac ratione probabili, quam variis in locis insinuat D. Thomas. Actus liberi nostræ voluntatis debent esse perfectè sub ejus dominio : At non haberet voluntas plenum & perfectum dominium suorum actuum, si ipsa invitè esset naturaliter aliis creaturis conspicua ejus electio & deliberatio; esset enim hæc electio, ut ita dicam, quasi juris publici, nec perfectè pertineret ad suum principium : Ergo non patent alienis oculis cordis humani secreta.

Denique probatur conclusio ratione fundamentali : Angelus non potest naturaliter cognoscere nisi ea quæ pertinent ad ordinem hujus universi, cujus est pars : Atqui actus liberi voluntatis secretæ, intra eam sistentes, nullumque inferentes effectum ad extra, ad ordinem universi non pertinent, sed sunt extra & quodammodo supra ipsum : Ergo non possunt naturaliter ab Angelo cognosci. Major est certa : Tum quia Angelus habet solum species representativas eorum quæ ad hoc universum pertinent: Tum etiam, quia oportet assignare aliquem terminum cognitioni Angelicæ; non potest autem alius terminus illi assignari quam latitudo totius universi : Tum denique, quia si cognitio naturalis Angeli ad ea quæ non pertinent ad universum se extenderet non esset ratio cur potius se extenderet ad unum quam ad aliud, & sic omnia possibilia & futura contingentia attingeret.

Minor autem probatur : Ordo universi consistit in hoc quod causæ particulares habeant concatenationem cum universalibus, seu in hoc quod inferiora regantur & moveantur per superiora, ut docet D. Thomas quodlib. 6. Unde aliqua causa inferior & particularis, ejusque operatio ad ordinem universi pertineat, debet habere necessariam cum aliis causis naturalibus & universalibus connexionem, esseque apta moveri ab illis: è contra verò si aliqua causa particularis sit talis conditionis & eminentiæ, ut in aliis operationibus non dependeat à causis naturalibus & universalibus, sed à solo Deo, qui est causa & supra totum ordinem universi, oportet quod tales operationes sint extra, & quodammodo supra totum ordinem universi: voluntas autem humana, ratione libertatis & perfecti dominii quod habet in suos actus liberos, talis est nature, perfectionis, eminentiæ, ut in illis à solo Deo dependeat; quia solus Deus potest ei illam, & intra ipsam operari: Ergo actus liberi voluntatis creatæ ad ordinem universi non pertinent, sed extra ipsum & quodammodo supra ipsum existunt.

Hanc rationem insinuat S. Thomas hic art. 2. ubi ex eo quod voluntas rationalis creaturæ, à solo Deo subjaceat, & ipse solus in eam operari possit, infert cogitationes cordium & affectus voluntatis, à solo homine illos actus eliciente, à solo Deo cognosci posse: juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 2. *Quæ sunt hominis, nemo novit, nisi spiritus hominis qui in ipso est.* Ad quæ verba idem S. Doctor sic ait: *Nec Angelus bonus, nec malus, ea quæ in corde hominis latent scire potest, nisi per aliquos effectus manifestantur.* Cuius ratio accipi potest ex ipso verbo Apostoli, qui dicit eam rationem spiritum hominis cognoscere quæ in corde hominis latent, quia in ipso homine est. Angelus autem neque bonus neque malus illabitur menti humana, ut in ipso corde hominis sit, & intrinsecus operetur, sed à solo Deo proprium est. Unde solus Deus est cognoscitor cordis hominis, secundum illud Job. 16. *Ecce in celo testis meus, & in excelsis confitebor.*

Eandem rationem fufius expendit idem S. Doctor quæst. 8. de verit. art. 13. his verbis: *Angelus naturaliter cognoscit per formas sibi indicatas, quæ sunt similitudines rerum in natura existentium: motus autem voluntatis non habet dependentiam, nec concatenationem ad aliquam causam naturalem, sed solum ad causam divinam, quæ in voluntate sola imprimere potest.* Unde motus voluntatis, & cordis cogitationes, non potest cognosci in aliquibus similitudinibus rerum naturalium, sed solum in essentia divina, quæ in voluntatem imprimit; & sic Angeli cognoscere non possunt cogitationes cordium directæ, nisi in verbo eorum revelentur.

Denique idem S. Doctor quæst. 16. de malo art. 8. sic dicitur: *Id quod cadit sub ordine superioris non potest cognoscere inferior causa, sed solum superior causa movens, & ille qui movetur. Si quis si aliquis civis est sub preposito, tanquam sub imperio causa, & sub Rege tanquam sub suprema, non poterit prepositus cognoscere circa civem si quid immunitatis Rex circa ipsum ordinaverit; sed hoc scit Rex, & civis qui movetur secundum ordinem Regis. Unde cum voluntas interior non possit ab alio nisi à Deo moveri, cuius ordini immediate subest motus voluntatis, & per consequens voluntaria cogitationes, non potest cognosci neque à Daemonibus, neque à quovis alio, nisi ab ipso Deo, & ab homine voluntate & cogitante. Ex his,*

A Inferes primò, quod cum D. Thomas probat actus liberos interios non cognosci naturaliter ab Angelis, quia quæ sunt à voluntate creatæ soli Deo subjacent; discursus ejus non resolvitur in illud principium: *Quæ sunt à solo Deo, sunt soli Deo cognita*, ut falso existimant Suarez & alii Recentiores (nam principium illud sic acceptum manifestè falsum est, ut patet in materia prima, elementis, cælis, & Angelis, quæ omnia sunt à solo Deo, & tamen nota sunt intellectui creato) sed potiùs in istud: *Quæ sunt ab aliqua causa, mota à solo Deo, sunt soli Deo cognita*, dummodo tamen non sint ab ea causa, in ordine ad universum, vel ad aliquid ad ipsum pertinens; & hujusmodi sunt ea quæ sunt à sola voluntate creatæ, id est, quæ ab ejus dominio plenè dependent, & intra ipsam sistunt. Ex quo solvitur id quod posset dici de actibus necessariis, liberè interioribus, qui sunt à sola voluntate à Deo mota; quia non sunt à voluntate cum dominio, sed elicitivè tantum; insuper dicunt ordinem naturalem ad ipsam, tanquam proprietates, vel tanquam aliquid ad ejus complementum naturaliter requisitum.

B Dices, hanc rationem ita explicatam convincere, Angelum nullo modo posse cognoscere secreta cordis aliorum, etiamsi ad ipsum dirigantur: quia adhuc posita tali directione, manent extra ordinem universi, & consequenter extra objectum proportionatum intellectus angelici.

C Sed negatur sequela: Quilibet enim intellectus angelicus habet virtutem proportionatam ad intelligenda quæcumque pertinent ad ordinem universi, & ad seipsum cognoscendum: unde si modò aliquis Angelus extra universum crearetur, intelligeret seipsum, & omnia ad se pertinentia; secus verò illa quæ sunt in hoc universo, ad quod, ut supponimus, non pertineret: hoc autem ipso quod ad aliquem Angelum diriguntur actus interni aëterius, ex vi talis directionis, incipiunt ad illum pertinere, & consequenter ingredi latitudinem objecti proportionati sui intellectus; imò & incipiunt etiam pertinere quodammodo ad ordinem universi, quia illa pertinent ad ordinem universi, quæ vel ad ipsum, vel ad aliquam illius partem ordinantur. Nec tamen inde licet inferre, hoc ipso tales actus internos ab omnibus Angelis cognosci; utpote cum omnes Angeli habeant virtutem naturalem ad omnia cognoscenda quæ pertinent ad universum, Respondetur enim, quemlibet Angelum naturaliter quidem cognoscere quæcumque pertinent ad universum absolute & simpliciter, secus tamen quæ secundum quid tantum ad illum spectant: ex eo autem quod actus liberi unius Angeli ad alium dirigantur, incipiunt pertinere secundum quid tantum ad universum, utpote in ordine tantum ad illum Angelum ad quem diriguntur; & sic non est necesse ut ab omnibus cognoscantur, sed ab illo solum ad quem diriguntur; ut latius exponens infra, cum agemus de locutione & illuminatione Angelorum.

D Inferes secundò, actus liberos nostræ voluntatis, & actus inter nos liberè ab intellectu nostro procedentes, esse naturaliter cuilibet alteri intellectui creato occultos, nedum quoad modum libertatis, sed etiam quoad substantiam, quia cum sint independentes quoad substantiam à causis naturalibus, non pertinent ad hoc universum, etiam quoad substantiam & entitatem. Secus dicendum est

Disp. 15.
art. 1.
& 2.
110.

Est est

est de actibus potenciarum sensitivarum exter-
narum aut internarum, & de actibus appetitus
sensitivi: illi enim pendunt a causis universali-
bus, & sic ad ordinem universi pertinent.

§. II.

Aliud corollarium notatu dignum.

112. **E**X dictis etiam inferitur contra Scotum, Ga-
brielem, & aliquos Recentiores, Angelos ex
vera impotentia intrinseca, & non ex sola subtra-
ctione concursus divini, secreta cordium ignorare.

Patet hoc corollarium: Primò quia supra ostendi-
mus, Scripturam & SS. Patres tribuere Deo cog-
nitionem secretorum cordis, tanquam speciale
ejus excellentiam & prerogativam: non esset au-
tem specialis Deo excellentia, si esset proportio-
nata virtuti naturali Angeli, & si Angeli cordis
non ignorarent, sed solum, ut docent prædicti
Auctores, quia Deus eis negaret concursum na-
turalem, sicut negavit igni Babylonico: Ergo
quòd Angeli cordium secreta ignorent, provenit
ex vera impotentia intrinseca, & non ex sola de-
negatione concursus divini.

Secundo, Scriptura & SS. Patres supra relati
probant Christi Divinitatem ex cognitione &
manifestatione secretorum cordis: At hæc proba-
tio parum soliditatis haberet, si Angelus natu-
raliter, & cum concursu Dei connaturaliter sibi
debito, ea penetrare valeret: posset enim aliquis
merito dicere, non sequi Christum esse Deum ex
eo quòd secreta cordis penetraret & manifestet, sed
ad summum esse Angelum, cum quo Deus se-
cundum naturalem ejus exigentiam concurrat:
Ergo idem quod prius.

Tertio, Alii SS. Patres relati dicunt, Angelos
æque non cognoscere secreta cordis, ac non cog-
noscere futura contingentia: Sed futura contin-
gentia non cognoscunt ex vera impotentia intrin-
seca, ut supra ostendimus, & fatentur Adversarii:
Ergo nec cordium secreta.

Quarto, Juxta hanc Scoti sententiam, cognitio
cogitationum cordis non esset miraculosa, sed po-
tius esset cessatio illius miraculi, quo Deus impe-
dit talem cognitionem: sicut restitutio concursus,
quem Deus igni Babylonico denegaverat, non fuit
miraculum, sed potius fuit cessatio illius miraculi,
quo naturale ignis operationem impeditur: Sed hoc
videtur absurdum: Ergo &c.

Quinto, Angelus potest solum naturaliter cog-
noscere ea quæ pertinent ad ordinem universi,
cujus est pars: Sed actus liberi voluntatis creatæ
ad ordinem universi non pertinent, sed sunt extra,
& quodammodo supra ipsum, ut supra ostendi-
mus: Ergo non potest illos naturaliter cognoscere:
subindeque illos ignorat ex defectu potentie,
& non ex sola denegatione concursus divini.

Denique contra eandem sententiam valde ur-
get, quòd Deus nunquam privat totum aliquod
genus causæ (saltem à principio suæ conditionis)
concurso connaturaliter debito ad aliquam actio-
nem, ad quam habet naturalem inclinationem &
virtutem proportionatam alias inclinatio illa &
virtus essent frustra. Nec valet si dicas, hunc con-
cursum denegari ex rationabili causa, ne scilicet
Dæmones acrius hos impugnent, cognitibus cog-
itationibus nostris. Nam illa ratio non habet lo-
cum in bonis Angelis; & licet mali cognoscerent
cogitationes nostras, aliunde tamen possent liga-
ri, & ne nos infestarent arceci.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt in primis Adversarii quædam ve-
ram simonia SS. Patrum, assentium Ange-
los suas cogitationes & affectus mutuo cognos-
cere. Ita videtur sentire Venerabilis Bedæ libro
2. in Job cap. 7. ubi ait: Non enim quidquam ef-
fectuum suorum adinvicem latere spiritus potest: fru-
plices enim creature, nullam habentes quasi ob-
jectum corpulentum, perspicua sibi sunt. Et D. Gre-
gorius libro 18. Moralium cap. 27. alias 31. in
beatitudine resurgentium, inquit, unus erit perspi-
cabilis alteri, sicut ipse sibi: & cum unusquisque
intellectus attenditur, simul conscientia penetratur.
Unde concludit, civitatem Beatorum allegori-
cè vocari vitrum mundum; & immediate post
subjicit: Nunc autem corda nostra, quando in
hac vita sumus, quia ab altero in alterum videri non
possunt, non intra vitrea, sed intra latea vascula
concluduntur.

Respondeo illos SS. Patres solum velle quòd
Angeli non impediuntur propter membrorum
corpulentiam, sicut homines, ne unusquisque
mentem alterius penetraret & cognoscat. Nam ut
ait D. Thomas hic art. 4. ad 1. Cogitatio motus
hominis non cognoscitur ab alio, propter duplex im-
pedimentum, scilicet propter grossitatem corporis, &
propter voluntatem claudentem sua secreta. Primum
autem obstaculum tollitur in resurrectione, nec est
in Angelis: sed secundum impedimentum manet
post resurrectionem, & est modo in Angelis.

Objiciunt secundo: Magi à Dæmonibus in-
fructuè revelant interdum secreta cordium, ut de
Alberico quodam Mago testatur D. Augustinus
lib. 1. contra Academicos cap. 6. Item Dæmo-
nes assistentes energumenis, cognoscunt imperia
mentalia quæ Exorcistæ illis imponunt, ut
quòd exhibeant reverentiam erga talem rem lu-
cram: Ergo Angeli possunt naturaliter cogita-
tiones cordium cognoscere.

Respondeo Dæmones interdum revelare ali-
quas cogitationes cordis humani, non quòd cer-
tò intelligant, sed quia ex immutatione inter-
terna temperamenti corporis, vel ex quibusdam
externis indicibus illas explorant, & conjectura-
liter cognoscunt. Nam ut rectè ait D. Thomas
hic art. 4. possunt Dæmones per indicia externa,
vel pulsibus, immutationem vultus, & alia
corporis affectiones, deprehendere affectus
mentis, quòd & medici faciunt, sed illi è mo-
liùs, quòd subtilius hujusmodi mutationes cor-
porales advertunt & expendunt. Idem docet
Cassianus Collat. 7. cap. 1. his verbis: Nulli du-
bium est, quòd possint spiritus immundi cogitationem
nostrarum attingere qualitates, sed indicibus sui ser-
vilibus forissecus colligentes: id est ex nostris dispo-
sitionibus aut verbis, ac studiis in qua propensio or-
spexerint nos inclinari. Ceterum illas, quæ necesse
est internis animæ prodierint, adire omnino non pos-
sunt. Ipsas quoque cogitationes quas ingerunt, &
strum susceptæ, vel quemadmodum susceptæ sint, non
per ipsius animæ naturam, sed per illam interio-
rem motum, qui in abditis eius absconditur, &
ut manifestis aliquid exprimat, in medullis, ut
dixerim, spiritus latitantem; sed ex motibus adeo
indicibus exterioris hominis deprehendunt: cum boni
à prudentibus quoque viri sepius fieri viderent,
ut scilicet interioris hominis statum, & sepius
gura & vultu, seu qualitate exterioris agnoscerent.

Possunt etiam Demones naturaliter cognoscere imperia Exorcistarum sola mente concepta: quia eo ipso quod talia imperia mentaliter ad eos diriguntur, non manent amplius occulta, sed per tangentem directionem & ordinationem eis revelantur & manifestantur, ut patebit infra, cum agemus de locutione & illuminatione Angelorum.

Objicies tertio: Angelus potest cognoscere naturaliter quicquid continetur intra objectum proportionatum sui intellectus: Sed actus liberi continentur intra objectum proportionatum intellectus angelici: Ergo ab Angelo naturaliter cognosci possunt. Major patet, Minor vero sua- detur. Omnis entitas naturalis continetur intra objectum proportionatum intellectus angelici: Sed actus liberi ad ordinem naturalem pertinent, cum non sint supernaturales, ut supponitur. Ergo continentur intra objectum proportionatum intellectus angelici.

Respondeo negando Minorem: ad cuius probationem, distingo Majorem Omnis entitas naturalis continetur intra objectum proportionatum intellectus angelici, entitas pertinet ad ordinem physicum, concedo Majorem. Pertinet ad ordinem moralem, nego Majorem. Similiter distingo Minorem: actus liberi pertinent ad ordinem naturalem, moralem, concedo Minorem: physicum tantum, nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis: objectum enim proportionatum intellectus angelici est illud tantum, quod pertinet ad hoc universum, & cum eo connexionem habet: ea autem que ad lineam moralem & liberam pertinent, sunt extra hoc universum, & a solo Deo, ut est futurorum universum, dependent, ut antea exposuimus, subindeque non pertinent ad objectum proportionatum intellectus angelici.

Dices cum Scoto: Duo objecta ejusdem nature sunt duabus mentibus etiam ejusdem speciei & nature: æque proportionata aut disproportionata. Sed cogitatio cordis unius Angeli, puta Michaelis, & cogitatio Gabrielis, sunt duo objecta ejusdem nature, & mens Gabrielis ac mens Michaelis sunt ejusdem speciei: Ergo cogitatio quæ est in corde Gabrielis, est naturaliter æque proportionata Michaeli, ut eam cognoscat, ac Gabrielis ipsi, qui eam videt in corde suo.

Respondeo cum eadem distinctione. Duo objecta pertinentia ad ordinem physicum, concedo Majorem: pertinentia ad lineam moralem, nego Majorem. Ea enim quæ pertinent ad ordinem moralem & liberum, pendent solum à voluntate à qua procedunt, & ab eo cui subjacet talis voluntas, & qui ipsi illi ac in eam operari potest: sub indeque cogitatio à Gabriele elicita, ipsi solum est proportionata ut naturaliter eam cognoscat: & Deo, qui solus menti humanæ & angelicæ illi operari potest, & in illis operari.

Unde S. Thomas in commentario primæ Epistolæ ad Corinthios, explicans illa verba cap. 2. Quis hominum scit que sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? sic habet: Neque Angelus bonus, neque malus ea que in corde hominis latent scire potest, nisi per aliquos effectus manifestentur. Cuius ratio accipi potest ex ipso verbo Apostoli, qui dicit spiritum hominis ideo cognoscere que in corde hominis latent, quia spiritus hominis est in homine: Angelus autem, neque bonus, neque malus illi operari potest, ut in ipso corde hominis sit, & in-terius operetur, sed solius Dei hoc proprium est: unde solus Deus est conscius secretorum cordis hominis, Tom. II.

A secundum illud Job 16. Ecce in celo testis meus, & conscius meus in excessis.

Objicies quarto: Si Angelus superior non cognoscat cogitationes inferioris, nisi dependenter à revelatione seu manifestatione sibi facta ab ipso Angelo inferiori, sequitur quod Angelus inferior illuminet superiorem, cum manifestatio cujuslibet veritatis ignota, sit quædam illuminatio. Sed hoc repugnat ordini hierarchico, & doctrinæ D. Thomæ infra quæst. 107. art. 2. Ergo & illud.

Respondeo negando sequelam Majoris: Licet enim Angelus inferior, dirigens suam cogitationem ad superiorem, ei loquatur, non tamen ipsum illuminat: quia ut docet D. Thomas loco citato & 2. 2. quæst. 181. art. 4. ad 2. nec non q. 9 de verit. art. 5. ad 6. plus requiritur ad illuminationem, quam ad locutionem: est enim illuminatio manifestatio veritatis superiori modo cognitæ, disponendo illam pro captu alterius; & ideo solum est in superioribus Angelis respectu inferiorum: locutio autem est sola ordinatio unius conceptus Angeli ad alium: qua ordinatione posita, tollitur ratio secreti respectu illius, & ab eo cognoscitur; unde convenit Angelis inferioribus respectu superiorum.

Ex dictis facile haberi potest resolutio alterius difficultatis in titulo propositæ, an scilicet Angeli mysteria gratiæ naturaliter cognoscere possint? Si enim Angelus non potest naturaliter cognoscere cogitationes alterius Angeli ex ejus voluntate dependentes, multo minus potest cognoscere ea quæ ex sola Dei voluntate dependent, qualia sunt mysteria gratiæ. Unde sic argumentatur Apostolus 1. ad Corinth. 2. Quæ sunt hominis nemo novit nisi spiritus hominis qui in ipso est: ita & quæ sunt Dei nemo novit nisi spiritus Dei.

Confirmari potest hæc ratio, ex eo quod mysteria gratiæ sunt improporionata propter supernaturalitatem cuilibet intellectui creato: Ergo non possunt ab ipso cognosci, nisi lumine supernaturali illustretur & elevetur; ut fuse ostendimus in materia de Incarnatione, quando inquiremus, an mysterium illud naturali lumine ab intellectu humano vel angelico cognoscibile sit?

Querunt hic aliqui, quæ mysteria supernaturalia Angeli per fidem in via cognoverint?

Breviter respondeo, Angelos per fidem in via cognovisse Deum esse Trinum, Authorem gratiæ, & Finem ultimum supernaturalem: quia creati sunt, ut tenderent propriis actibus in talem finem supernaturalem; quod non poterant facere nisi illum cognoscerent. Quantum verò ad mysterium Incarnationis, illud cognoverunt quoad substantiam, & quasdam etiam principales circumstantias, ut docet D. Thomas hic art. 5. ad 1. quia, inquit, hoc mysterium est quoddam generale principium, ad quod omnia eorum officia ordinantur.

Addi potest, fuisse convenientissimum, ut tunc Angeli cognoscerent proprium caput: Christus autem est caput hominum & Angelorum, ut ait Apostolus ad Colos. 2. Ergo &c. Quantum verò ad alias hujus mysterii circumstantias, illas non cognoverunt in via per fidem, sed vel à principio suæ beatitudinis in patria clarè & intuitivè eas viderunt in verbo: vel extra verbum, per speciales revelationes eis factas, de illis postea edocti sunt, secundum quod eorum officis congruebat, ut testatur Dionysius cap. 7. de cælesti Hierarc. ubi hæc scribit: Sacra Scriptura inducit quasdam cælestes essentias ad ipsum Iesum quæstionem facientes, & addiscentes scientiam divinæ eius operationis.

121.

122.

123.

124.

Diff. 2. art. 2.

125.

rationis pro nobis, & Iesum eas sine medio docentem, ut patet Isaiæ 63. ubi quaerentibus Angelis: Quis est iste qui venit de Edom? Respondit: Ego qui loquor iustitiam.

DISPUTATIO X.

De modo cognitionis Angelicæ.

Ad quaestionem 58. D. Thomæ.

Explicatis quidditate, medio, & objecto cognitionis angelicæ; ad completam illius notitiam, superest tantum exponere modum illius, & difficultates aliquas quæ circa illum occurrunt, breviter resolvere.

ARTICULUS I.

Virum Angeli semper sint in aliquo actu secundo intelligendi?

Supponimus tanquam certum, Angelos non debere semper actu cognoscere omnia objecta quæ possunt naturaliter intelligere: nulla enim est necessitas ob quam Angeli debeant semper esse in actuali consideratione rerum omnium naturalium. Hoc supposito, inquirimus, an saltem respectu aliquorum objectorum semper debeant esse in actu secundo, & quænam sint illa objecta?

S. I.

Duplici conclusione utraque difficultas resolvitur.

Dico primo, Angelum necessario seipsum in actu secundo semper cognoscere. Est contra Vazquem, Puteanum, & quosdam alios Recentiores. Est tamen D. Thomæ qui est 8. de verit. art. 6. ad 7 ubi ait: Intellectus Angeli non est in potentia respectu essentia eius, sed respectu eius semper est in actu. Et art. 14. ad 6. Mens Angeli semper se actualiter intelligit: quod ideo contingit, quia mens Angeli intelligit se per essentiam suam quæ semper informatur. Quibus verbis conclusionem nostram & docuit & probavit: Cum enim Angelus intelligat se per suam essentiam, ut speciem intelligibilem, & semper illam habeat præsentem, eaque informetur in esse intelligibili, ut præcedenti disputatione declaravimus, manifestum est, Angelum semper & necessario seipsum actu intelligere.

2. Præterea, ut discurrit idem S. Doctor 2. cont. Gent. cap. 97. Omnis substantia vivens habet aliquam operationem vitæ in actu, quæ inest ei semper & necessario, licet aliæ quandoq; ei insint in potentia, sicut animalia semper nutriuntur, licet non semper sentiant. Substantiæ autem separatae sunt substantiæ viventes, nec habent aliam operationem vitæ, nisi intelligere & velle: Oportet ergo quod semper & necessario sint actu intelligentes respectu alicujus objecti, quod non potest esse aliud quàm propria eorum substantia, quæ est objectum maximè eis connaturale & proportionatum.

3. Confirmatur: Omnis motus secundum naturæ ordinem debet reduci in primum motum determinatum ab ipsa natura, qui sit causa æteriorum: unde in animali omnes motus vitales reducuntur in motum cordis, qui fluit quasi proprietas à natura animalis, ipsique semper convenit, ut docet

AD. Thomas in opusculo de motu cordis: Ergo similiter omnis cognitio & volitio naturalis Angeli debet in cognitionem & dilectionem sui, tanquam in primam operationem ab ipsa natura determinatam & procedentem reduci.

Dico secundo, Angelos semper & necessario cognoscere Deum ut suæ naturæ auctorem Ratio est, quia cum quilibet Angelus seipsum comprehendat, debet necessario cognoscere habitudinem & dependentiam quam habet respectu Dei: Sed hæc dependentia cognosci non potest, nisi aliquo modo cognoscatur Deus: Ergo Angelus semper & necessario Deum ut suæ naturæ auctorem cognoscit. Adde quod in illa Dei cognitione naturalis ejus beatitudo consistit: beatitudo autem (ut docet Aristoteles 10. Ethicorum) non est secundum habitum, sed secundum actum: Ergo &c.

Dico tertio: Intelligentiæ motrices caelorum continuo eos intelligunt: eos enim movent efficiaci sui intellectus conceptione, ut supra in fine 5. disp. ex Aristotele & D. Thoma ostendimus. Angeli etiam custodes suos clientes, & quæcumque eorum curæ commissa sunt, semper cognoscunt; quippe cum illis semper invigilent. Denique Dæmones semper suos cruciatus & alligationem ad ignem corporeum apprehendunt: torquentur enim cognitione suæ penæ & supplicii, à qua proinde nunquam eximuntur. Contra verò Angeli Beati semper sunt in actu respectu cognitionis & fruitionis Dei, & eorum quæ videntur in verbo: quia in hac visione beatitudo eorum consistit; beatitudo autem non consistit in habitu, sed in actu, ut ex Aristotele dicebamus; Ergo &c.

S. II.

Solvuntur obiectiones.

Contra primam conclusionem objici potest, quod nullum objectum, præter Deum clarissimum, potest necessitare intellectum & voluntatem ad sui cognitionem & amorem: Ergo Angelus à propria substantia non potest ad sui cognitionem & amorem necessitari.

DSed facile respondetur, quod quamvis non necessitetur Angelus ad sui cognitionem & amorem, à propria substantia, tanquam ab objecto, quæ non habet omnimodam rationem boni; benevolentiam tamen à principio, in quantum cognitio propriæ substantiæ est proprietas Angeli dimanans ab ejus essentia; eo ferè modo, quo motus cordis fluit quasi proprietas à natura animalis.

Objiciunt secundo quidam Recentiores: Non videtur esse impossibile quod se offerat intellectui Angeli aliquod objectum, ita ipsum captivum ad sui cognitionem & admirationem, & ita adequate illum occupans, ut aliquo tempore sui memor esse possit, & manere in solâ illius objecti contemplatione.

ERespondeo hoc esse impossibile: Tam quia, ut jam dicebamus, cognitio sui fluit à substantia Angeli tanquam proprietas, & est prima operatio naturalis ipsius: Tum etiam quia substantia Angelus semper ejus intellectum per modum speciei intelligibiliter informat. Unde sicut si species alicujus objecti pupillâ oculi naturaliter afficeret, ab ejus visione non posset oculus desistere, quantumvis quæ aliud objectum excellens illi offerretur: ita pariter non potest aliquod objectum, quantumvis excellens & perfectum, ad sui cognitionem & admirationem Angelum sic rapere, ut illam distrahat à propriæ substantiæ cognitione.